

Gunhild Moser Rygnestad

Incest + Familieråd = Sant?

**Incest + Family group conferencing =
True?**

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Turid Midjo

Mai 2022

Gunhild Moser Rygnestad

Incest + Familieråd = Sant?

Incest + Family group conferencing = True?

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Turid Midjo
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

SAMMENDRAG

Forsker ved RVTS Vest, Dag Nordanger, hevder at konsekvensene av vold, overgrep og omsorgssvikt i barndommen utvilsomt er et av våre største folkehelseproblemer (Stinesofiestiftelsen.no, u.å). På bakgrunn av dette ønsker jeg å løfte frem incest som tematikk for min bacheloroppgave. Oppgavens problemstilling lyder som følgende: "Hvordan kan familieråd både være en ressurs og en belastning i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres foreldre?".

I den forbindelse har jeg også fokusert på familieråd. Det er en arena som tilrettelegger for samhandling mellom velferdsstaten og den enkelte medborger (Slettebø et al., 2020, s. 14). Hensikten er at barnets familie og nettverk aktivt skal involveres i å finne gode løsninger for barnet (Bufdir.no, u.åB). Denne grunntanken i familierådet har som intensjon å mobilisere ressurser i barnets nettverk, skape rom for felles informasjonsdeling og åpenhet om innsats, samt ansvarsfordeling (Bufdir.no, u.åB).

Oppgaven drøfter hvordan familieråd kan være en potensiell ressurs i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres familie. I tillegg drøftes det hvordan familieråd også kan være en utfordrende belastning for barnet og deres familie i møte med incest som problematikk. I lys av relevant forskning og teori fra feltet blir det tydeliggjort både positive og negative sider ved å bruke familieråd som metode. Blant annet er noen av de positive følgene at det skaper en felles plattform fylt av dialog og åpenhet, med barnets behov i sentrum. Familierådet kan også fungere tillitsskapende, konfliktdempende og fremkalle sosial støtte og pågangsmot hos familien. På den andre siden kan familierådet blant annet forsterke uheldige relasjoner. Avslutningsvis nevner jeg viktigheten av å vedkjenne at familieråd ikke nødvendigvis er fasitsvaret i møte med incest, men at det i noen tilfeller kan være et skritt i riktig retning i jakten på å leve et godt liv med incest i bagasjen.

ABSTRACT

Researcher at RVTS Vest, Dag Nordanger, claims that the consequences of violence, abuse and neglect during childhood are undoubtedly one of our biggest public health problems (Stinesofiestiftelsen.no, u.å). With this in mind, I have chosen incest as the overall theme for my bachelor thesis. I will discuss the following issue in my thesis: "How can family group conferencing be both a resource and a burden in the work of helping incest-exposed children and their parents?".

Consequently, I also focus on family group conferencing. This is an arena that facilitates interaction between the welfare state and the individual citizen (Slettebø et al., 2020, p. 14). It is intended that the child's family and network are actively involved in finding good solutions for the child (Bufdir .no, u.åB). Thus, the main idea of family group conferencing is to mobilize resources in the child's network, create spaces for joint information sharing and create transparency about efforts and division of responsibilities (Bufdir.no, u.åB).

Family group conferencing can be a potential resource in helping incest-exposed children and their families. Additionally, I discuss how it also can be a stressful challenge for the child and their family in the face of incest as a problem. Considering relevant research and theory on this topic, both positive and negative aspects of using family counselling as a method are clarified. Among other things, some of the positive consequences is that it creates a shared platform filled with dialogue and openness, with focus on the child's needs. The family group conferencing can also create trust, reduce conflict, evoke social support and courage in the family. However, family group conferencing can maintain and strengthen unfortunate relationships as well. The child may also find the family conferencing stressful, as the risk of disappointment and rejection by their own family is present.

Innholdsfortegnelse

<i>SAMMENDRAG</i>	1
<i>ABSTRACT</i>	2
<i>1.0 INTRODUKSJON</i>	5
1.2 OPPGAVENS OPPBYGNING	6
<i>2.0 PROBLEMSTILLING</i>	7
2.1 AVGRENSNING AV PROBLEMSTILLING	7
<i>3.0 METODE</i>	9
3.1 SØKEPROSESSEN	9
3.2 LITTERATUREN SIN RELEVANS	10
<i>4.0 LITTERATURTILFANG</i>	11
4.1 FAMILIERÅD – ET BAKTEPPE.....	11
4.2 SEKSUELLE OVERGREP OG INCEST	12
4.3 NETTVERK.....	14
<i>5.0 DISKUSJON</i>	17
5.1 KAN FAMILIERÅD VÆRE EN POTENSIELL RESSURS I ET INCESTUTSATT BARN SITT LIV?	17
5.2 FAMILIERÅD – EN ARENA FOR FOREBYGGING?.....	19
5.3 NÅR KAN FAMILIERÅDET BLI EN BELASTNING FOR DET INCESTUTSATTE BARNET? ...	21
5.4 NÅR FAMILIERÅDET I SEG SELV IKKE ER EN LØSNING PÅ PROBLEMET	22
5.5 BLIR BARNET EGENTLIG HØRT I ET FAMILIERÅD?	25
<i>6.0 AVSLUTNING</i>	27
<i>REFERANSELISTE</i>	29

1.0 INTRODUKSJON

Denne oppgaven har som formål å undersøke hvordan familieråd både kan være en ressurs og en belastning i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres foreldre. Bakgrunn for valg av tema ble inspirert av en bok jeg leste i høst som heter *Gutten som ble oppdratt som hund*. Boken er skrevet av barnepsykiateren og nevrologen Bruce D. Perry, som engasjerer seg for barn som er blitt utsatt for overgrep og omsorgssvikt. Gjennom hele boka har han med seg en rød tråd som presenterer hvordan disse barna kan hjelpes og at det alltid er håp, selv for de mørkeste historiene. Videre har vervet mitt som aktivitetsansvarlig for voldsutsatte barn gjennom Redd Barna vekket et naturlig engasjement hos meg som profesjonsutøver og medmenneske.

Forsker ved RVTs Vest, Dag Nordanger, hevder at konsekvensene av vold, overgrep og omsorgssvikt i barndommen er uten tvil et av våre største folkehelseproblemer (Stinesofiestiftelsen.no, u.å). Nordanger og Braarud (2017, s. 120) eksemplifiserer at gjentakende overgrep fra egen forelder i barndommen kan føre til diagnoser over hele spekteret hos barnet. Med dette som bakgrunn ønsker jeg å fremheve incest som tematikk for oppgaven, nettopp fordi det er et utfordrende tema som i større grad burde bli løftet inn på den offentlige arenaen. En del av grunnlagsfundamentet i sosialt arbeid er å sikre menneskeverdige levekår og livskvalitet til de som har behov for hjelp (Fo.no, u.å, s. 3). Dette får frem behovet for at sosionomers mandat utarbeides innenfor ulike settinger i samfunnet. Familieråd er blant annet en av flere arenaer som legger til rette for samhandling mellom velferdsstaten og den enkelte medborger i et nettverk som er fylt med dialog (Slettebø et al., 2020, s. 14).

Søkelyset har det siste tiåret vært i økende grad rettet mot vold og overgrep som et samfunnsproblem og fenomen (Stefansen, Mossige & Smette, 2016, s. 99). Dette gjenspeiles fra et organisatorisk hold hvor blant annet myndighetenes styringsdokumenter og handlingsplaner setter vold og overgrep på dagsordenen nedover i systemet. I tillegg ble en rapport om regjeringen sin opptrappingsplan mot vold og overgrep publisert i 2020, og viser i denne forbindelse en oversikt over statusen på tiltakene regjeringen skal gjennomføre (Regjeringen.no, 2020, s. 1). Et av mange tiltak fra regjeringen er å gi bedre informasjon om vold og overgrep til befolkningen generelt (Regjeringen.no, 2020, s. 1). Dette er med på å

underbygge konstateringen fra St. Meld. 15 (2012 – 2013, s. 12) om at vold i nære relasjoner er blitt løftet ut av de private rommene og inn på den offentlige arenaen.

Det er ingen tvil om at vi som samfunnsborgere, medmennesker og fagpersoner har et ansvar for å bry oss og tilegne oss kunnskap om faresignaler knyttet til barn som blir seksuelt misbrukt. Dette temaet berører derfor ikke kun sosialarbeidere, men også den vanlige mannen på gata. Dette er også synlig i rapporter og utredninger rundt vold og overgrep som belyser tematikken som et samfunnsproblem. I en folkehelse rapport fra 2019 fremkommer det at 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter har opplevd seksuelle overgrep i løpet av barne – og ungdomsårene (Reneflot, 2019). Disse tallene kan gi oss en økt forståelse av hvordan seksuelle overgrep er mye mer til stede i dagens samfunn enn de fleste kanskje ønsker å innrømme, og tallene rammer inn seksuelle overgrep som et reelt samfunnsproblem. Videre viser statistikken fra sentret mot incest og seksuelle overgrep at 28% av deres brukere i 2020 hadde vært utsatt for seksuelle overgrep for første gang før de var fylte 7 år (Bufdir.no, u.åÅ). Og i de fleste tilfellene var overgriper en person i nær relasjon (Bufdir.no, u.åÅ).

Selv om forskningen til Pretorius & Talsethagen (2006, s. 376) viser til omfattende og belastende senvirkninger hos incestutsatte mennesker, så hevder de at det fortsatt er mulig å leve et godt liv. Lesingen av artikkelen bidro spesielt til at jeg ble interessert i å se nærmere på hvordan familieråd kan ha en hjelpefunksjon for barn og familier som er blitt utsatt for incest.

1.2 OPPGAVENS OPPBYGNING

Oppgaven min består av seks kapitler. Disse er 1 Introduksjon, 2 Problemstilling, 3 Metode, 4 Litteraturtilfang, 5 Diskusjon og 6 Avslutning. I kapitlet om metode vil jeg redegjøre for systematisk litteratursøk og redegjøre for søkeprosessen og relevansen av valgt litteratur. Kapittel 4 omfatter oppgaven sin litteratur som tar for seg familieråd som metode, konsekvensene av seksuelle overgrep og incest, samt relevant nettverksteori. Dette danner grunnlaget for diskusjonskapitlet mitt hvor jeg diskuterer egen problemstilling. Til slutt oppsummerer jeg oppgaven med avsluttende refleksjoner og en sammenfatning av oppgavens diskusjonsdel i kapittel 6.

2.0 PROBLEMSTILLING

I denne oppgaven skal jeg undersøke følgende problemstilling:

"Hvordan kan familieråd både være en ressurs og en belastning i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres foreldre?"

2.1 AVGRENSNING AV PROBLEMSTILLING

Min oppgave tar ikke for seg en bestemt aldersgruppe. Dette fordi jeg ønsker at praksisen til sosialarbeiderne, familierådet sin funksjonalitet i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres foreldre skal være i sentrum.

Diskusjonen avgrenser heller ikke til kjønn med tanke på overgriperen, og det er det heller ikke gjort i hovedtyngden av litteraturen.

3.0 METODE

Jeg tar i bruk systematisk litteratursøk for å finne relevant litteratur som kan belyse valgt problemstilling. Dalland (2017, s. 51) påpeker hvordan metode er en fremgangsmåte for å nærme seg problemstillingens tematikk. Systematisk litteratursøk innebærer at informasjonshenting er planmessig og begrunnet, hvor man foretar seg søk i flere databaser med utstrakt bruk av søkeord med den hensikt om at man skal fange opp mest mulig relevant litteratur på feltet man undersøker (Solhaug, 2017).

3.1 SØKEPROSESSEN

Med intensjon om å få mest mulig oversikt over relevant litteratur knyttet til incest og familieråd så foretok jeg meg en rekke søk i databasene Google Scholar, Idun og Oria. I begynnelsen valgte jeg å starte med svært åpne søk når jeg foretok litteratursøk, for å skape en god grunnmur og forståelse jeg kunne spise meg inn fra. Ved å søke på «seksuelle overgrep mot barn» på Google Scholar fikk jeg opp mye som omhandlet konsekvenser og ulik forskning knyttet til omfanget. I denne startperioden hvor jeg fortsatt var usikker på problemstillingen valgte jeg å ta i bruk biblioteket og lånte bøkene *Hvordan krenkede barn blir syke voksne* av Kirkæng og Næss og *Seksuelle overgrep mot barn: en traumebevisst tilnærming* av Søftestad og Andersen. Dette ga meg et godt utgangspunkt til å fortsette litteratursøkene mine.

Jeg foretok meg søk på både engelsk og norsk, da jeg ønsket å fange opp internasjonal forskning for å tilføye oppgaven dybde og breddeforståelse. Søkeordene jeg har benyttet meg mest av er «incest», «child sexual abuse», «familieråd», «child abuse», «future relationships» og «konsekvenser». Jeg har også tatt i bruk søk med ytterligere søkeord, men det er disse som har gitt meg de mest relevante treffene. Ved å inkludere ordet «incest» i søkene mine fikk jeg ekskludert mye av annen forskning knyttet til seksuelle overgrep. Allikevel synes jeg det var relevant å ha med litteratur om seksuelle overgrep også, ettersom incest inngår i tematikken seksuelle overgrep. Jeg leste mange ulike abstracts og så konsekvent på overskrifter og innholdsfortegnelser for å kunne navigere meg i hvilken forskning som var relevant for min oppgave.

Jeg avgrenset søkene mine bevisst til å omhandle fagfellevurderte artikler som var nyere enn år 2000. Til tross for dette har jeg bevisst valgt mye fersk forskning fra år 2016 – 2021 i håp om at oppgaven kan være relevant til dagens situasjon og belyse nåtidens kunnskap og forskning på feltet.

Underveis i søkeprosessen har jeg også oppsøkt litteratur gjennom kjedesøk, tidligere pensum og enklere søk ved behov. I tillegg har jeg fått gode tips fra veileder og andre medstudenter om relevant litteratur som har hjulpet meg i å få fange opp mye litteratur om både incest, seksuelle overgrep og familieråd som metode.

3.2 LITTERATUREN SIN RELEVANS

Min oppgave baserer seg på en god variasjon av relevant litteratur for å skape en faglig dybde og bredde i egen oppgave. Jeg har tatt med vitenskapelige artikler, tidligere pensum, fagrapporter, stortingsmeldinger samt relevant statistikk. Av den grunn anser jeg litteraturen min som svært pålitelig.

Det er naturligvis ulik relevans på litteraturen jeg har valgt å ta med, hvorav noe blir brukt mer i supplerende grad, mens annen litteratur står for hovedessensen i oppgaven. Selv opplever jeg at hovedrapporten og delrapporten fra prosjektet «Familieråd når det haster med å finne en løsning» (Slettebø, Paulsen, Christoffersen & Aadnanes, 2021) var av høy relevans for min oppgave. Jeg var opptatt av å finne litteratur som argumenterte både for muligheter og utfordringer knyttet til familieråd som metode, noe blant annet disse rapportene gjorde rede for på en god måte.

4.0 LITTERATURTILFANG

I dette kapitlet skal jeg foreta meg en kort presentasjon av familieråd, før jeg legger frem forskning om konsekvenser seksuelle overgrep og incest kan føre til. Siden familieråd er en metode som går ut på å mobilisere barnets nettverk har jeg til slutt valgt å se på relevant nettverksteori.

4.1 FAMILIERÅD – ET BAKTEPPE

Familieråd er et tiltak som kan bli iverksatt av barnevernet, hvor barnet og barnets familie og nettverk får aktivt involvere seg i å finne gode løsninger for barnet (Bufdir.no, u.åB). Det skapes rom for å dele felles informasjon, mobilisere ressurser og skape åpenhet om innsats og ansvarsfordeling (Bufdir.no, u.åB). I familieråd blir konflikten returnert til den utvidede familien, hvor det i kontrast til et konfliktråd ikke blir koordinert av barnevernet, men av en utenforstående koordinator som stort sett holder seg utenfor selve forhandlingsmøtene (Falck, 2006, s. 15). Familien skal gis myndighet, ansvar og mulighet til selv å finne løsninger som de forplikter seg til å følge opp og som er til det beste for barnet (Falck, 2006, s. 15).

Det er også sentralt å nevne at familierådsprosessen omfatter en planleggingsfase og oppfølging av familien i etterkant av familierådsmøtet (Slettebø, Paulsen, Christoffersen & Aadnanes, 2020, s. 13). Familieråd i Norge er basert på fem prinsipper: 1) at den utvidede familien trekkes inn, 2) at den utvidede familien skal drøfte problemstillingene alene, 3) bruk av en nøytral koordinator, 4) at handlingsplaner skal godkjennes og 5) sikre barns deltakelse (Slettebø et al., 2020, s. 13). Familieråd er en arena som legger til rette for samhandling mellom velferdsstaten og den enkelte medborger i et nettverk som er fylt med dialog (Slettebø et al., 2020, s. 14).

Familieråd som metode i akuttsaker blir ofte begrunnet med et ønske om å finne løsninger i familie og nettverk som kan bidra til å beskytte barn og ungdommer fra belastningsforholdet som kan forekomme ved å flytte barnet til en fremmed familie (Slettebø, Paulsen, Christoffersen & Aadnanes, 2021, s. 98). Det avholdes også raskere enn ved ordinære familieråd, innen én til syv dager etter at barnevernet har blitt kjent med bekymringen, hvor

det holdes et oppfølgende familieråd innen to til seks uker (Slettebø et al., 2021, s. 3). Det akutte familierådet er justert slik at den kan anvendes med minimal planlegging i forkant av selve familierådsmøtet, men selve familierådsmøtet er i tråd med den ordinære familierådmodellen (Slettebø et al., 2021, s. 3).

4.2 SEKSUELLE OVERGREP OG INCEST

Det er en allmenn oppfattelse at mennesker kan ha ulik opplevelse av samme situasjon. Ifølge NOVA-rapporten *Vold og overgrep mot barn og unge*, er det viktig å ta høyde for at forskjellige unge kan tillegge seksuelle overgrep ulikt innhold avhengig av kontekst og relasjon til utøver (Løvgren, Mossige, Huang & Stefansen, 2016, s. 75). Dette kan innebære at en person som har blitt utsatt for et seksuelt overgrep fra en kompis på fest ikke nødvendigvis vil definere dette som en voldtekt. Til tross for denne utfordringen tror ikke Løvgren et al., (2016, s. 75) at dette fenomenet er like stort når det er snakk om seksuelle overgrep i familien – de fleste enes om at enhver form for seksuelt betont atferd mot barn og unge fra et familiemedlem er overgrep eller seksuell vold.

Dette skaper en naturlig overgang til den juridiske definisjonen av incest. Det er nedfelt i Lov om straff (2009) §321 at incest er «seksuell omgang med slektning i nedstigende linje» eller at man «får vedkommende til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.» Dette medfører en strafferamme på 6 år, noe som understreker alvorlighetsgraden av å utsette en person for en slik handling.

De alvorlige konsekvensene av incest blir også gjenspeilet i forskning som viser til en tydelig sammenheng mellom økning av psykiske lidelser i barndommen og voksenlivet når en person er blitt utsatt for seksuelle overgrep som barn (Spataro, Mullen, Burgess, Wells & Moss, 2004, s. 421). I tillegg understreker Spataro et al. (2004, s. 421) at mannlige ofre for seksuelle overgrep utført i barndommen har like stor sjanse som det kvinnelige ofre har, for å vise tegn på psykiske lidelser etter en stund.

Talsethagen & Pretorius (2006, s. 377) referer til hvordan jentene og kvinnene som er på Støttesenteret mot incest i Oslo ofte kan slite med dårlig selvbilde, angst, spiseforstyrrelser, depresjoner, skam, skyldfølelse og psykosomatiske plager. I tillegg har mange problemer med seksualitet og nærhet generelt, hvor mange har spesielle utfordringer i forbindelse med

graviditet og fødsel (Talsethagen & Pretorius, 2006, s. 377). Andre kan ha problemer med rus og selvskadning, og Putnam (referert i Blindheim, 2012, s. 171) viser til at traumatisering ser ut til å være den beste predikatoren for rusmisbruk hos kvinner. Talsethagen & Pretorius (2006, s. 379) rapporterer også om en tendens til to motpoler i forhold til grensesetting blant kvinnene de møter på Støttesenteret mot incest i Oslo – noen er grenseløse og ukritiske, andre har rigide grenser både for seg selv og andre. Noen er blant annet redde for å komme følelsesmessig nær mennesker generelt og sårbare for avvisning, noe som ofte henger sammen med dårlig selvtillit og vansker med å tro at noen vil dem vel (Talsethagen & Pretorius, 2006, s. 379). Dette kan man se i lys av Perry (2021, s. 83) sin beskrivelse om hvordan barn uten språk som har blitt utsatt for gjentakende seksuelle overgrep kan utvikle en fullstendig aversjon mot berøring, få omfattende problemer med intimitet og relasjoner, samt gjennomgripende angst.

Erfaringene til Talsethagen & Pretorius stemmer godt overens med studiet til Trickett et al. (referert i Blindheim, 2012, s. 171). Denne studien undersøkte konsekvenser av å bli utsatt for seksuelt misbruk i barndommen og foregikk over 23 år (Trickett et al., referert i Blindheim, 2012, s. 171). De viser til signifikante økninger i en rekke psykiatriske tilstander, negative innvirkninger på skoleprestasjoner og negativ atferd i skolen, samt større risiko for overvekt i voksen alder, utvikling av tidligere pubertet, større risiko for gynekologiske vansker, svakere immunsystem og generelt dårligere fysisk helse (Trickett et al. referert i Blindheim, 2012, s. 171). I tillegg er det større risiko for å utsette egne barn for vold, seksuelt misbruk og neglisjering (Trickett et al. referert i Blindheim, 2012, s. 171). De hadde også dobbelt så stor risiko for å oppleve vold og seksuelle overgrep som voksne, samt fire ganger så stor risiko for å utvikle selvskadning og suicidal atferd enn de som ikke hadde blitt seksuelt misbrukt i barndommen (Trickett et al. referert i Blindheim, 2012, s. 171).

Med dette i bakhodet kan man forstå hvordan incest kan føre til svært komplekse og varierende senvirkninger for offeret. Pretorius & Talsethagen (2006, s. 376) påpeker viktigheten av å ha en forståelse om at incestutsatte ikke er en homogen gruppe, og noen kan klare seg bra i livet mens andre ikke. De forklarer videre at når kilden til trygghet og beskyttelse også er kilden til misbruk og utrygghet, dannes det et klima preget av angst (Talsethagen & Pretorius, 2006, s. 377). Det doble belastningsforholdet danner et grunnlag for at mange mulige negative konsekvenser kan vokse frem hos barnet i senere tid.

Akkurat som at incestutsatte ikke er en homogen gruppe, er heller ikke foreldrene til de incestutsatte barna en homogen gruppe; deres reaksjoner på at barnet deres er blitt utsatt for incest vil kunne variere i stor grad. En studie fra Sør-Afrika viser til at omsorgspersoner til barn som er blitt utsatt for seksuelle overgrep fikk et høyere emosjonelt stress ettersom de ikke hadde fått traumebehandling eller oppmerksomhet på deres behov (Mathews, Abrahams, & Jewkes, 2013). Omsorgspersonene beskrev at perioden etter at barnet fortalte om det seksuelle overgrepet var karakterisert med et emosjonelt ubehag hvor de følte seg såret, i sjokk og sinte (Mathews et al., 2013). Med andre ord kan man tenke seg at det er svært belastende for en forelder å ha et barn som er blitt utsatt for incest.

Mathews et al. (2013) trekker frem at rehabiliteringen etter en voldtekt burde være i samarbeid med familien hvor de får kunnskap om hvordan de kan fremme motstandsdyktighet og redusere langvarige psykiske mén. De mulige konsekvensene for det incestutsatte barnet i fremtiden, samt det emosjonelle ubehaget foreldrene må gjennomgå, taler for at det er viktig å forebygge videre problemutvikling. Konsekvensene av traumatisering i barndom er tydelige både fysiologisk, psykologisk, sosialt og samfunnsmessig (Blindheim, 2012, s. 189).

4.3 NETTVERK

I familieråd er det essensielt å mobilisere barnets utvidede familie. Familien er en del av barnets nettverk, og for å kunne tilby familieråd er det nødvendig å ha tro på og tillit til at familienes styrke og ressurser kan mobiliseres når partene inngår i et respektfullt dialektisk samspill (Falck, 2006, s. 16).

På den andre siden advarer Bø (2018, s. 201) om nettverksidyllisering og understreker at begrepet nettverk sier imidlertid ingenting om kvaliteten på samspill eller innholdet i en relasjon mellom to aktører. Videre påpeker Bø (2018, s. 201) hvordan man kan oppleve basisrelasjonene som en belastning, og i verste fall så kan nettverk skape stress, opprettholde sykdomstilstander og sosialisere til krim, vold, fordommer og passivitet. Med andre ord kan nettverk både være problemskapende og ressursgivende.

Hvis familien oppfattes som et lukket system med kun fokus på indre gruppedynamiske forhold, er det fort at man får en forståelse om at familien sine problemer er selvforskyldte (Bø, 2018, s. 199). Det er viktig å se familien som en del av en kultur, et miljø og et samfunn

som har betydelig innvirkning på familien og dens medlemmer – noe som både kan fremme og hemme utvikling (Bø, 2018, s. 200). I tillegg når man snakker om nettverk er det viktig å huske på at nettverksbygging henger tett sammen med enkeltindividets personlighetsegenskaper, motivasjon og livsorientering (Bø, 2018, s. 198). Noen har eksempelvis anlegg og erfaringer som gjør dem introverte, mens andre er ekstroverte.

Bruce D. Perry forteller at teamet hans og andre fagfolk kunne bekrefte at beskaffenheten til et barns relasjoner – både før og etter et traume – så ut til å spille en vesentlig rolle i å forme deres respons på opplevelsen (Perry, 2021, s. 84). Trygge, kjente og kapable omsorgspersoner som var tilgjengelige for barna kan skape en «traume-buffer-effekt» hvor barna ofte kom til hektene lettere og viste ofte ingen tegn til varige mén etter den traumatiske hendelsen (Perry, 2021, s. 84). Ved å se på betydningen av relasjoner i møte med incestutsatte barn vil man også som profesjonsutøver kunne vite om hvordan man kan mobilisere andre viktige personer i barnets nettverk, motivere barnet til sosial deltakelse eller på den andre siden oppfordre barnet til å ta avstand fra skadelige relasjoner.

5.0 DISKUSJON

I diskusjonsdelen vil jeg først diskutere hvordan familieråd kan være en ressurs i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres familie. Deretter vil jeg diskutere hvordan familieråd også kan være en belastning for barnet og deres familie i de situasjonene incest forekommer.

5.1 KAN FAMILIERÅD VÆRE EN POTENSIELL RESSURS I ET INCESTUTSATT BARN SITT LIV?

Familien fungerer i stor grad som barnets grunnmur. Ved å støtte oss til denne metaforen kan man forstå at en god grunnmur gir barnet gode forutsetninger til å håndtere utfordringer. Håkonsen (2018, s. 47) uttrykker at barn som knytter nære og varme relasjoner til foreldre, viser seg å ha større evne til å håndtere vanskelige situasjoner senere og til å danne nye relasjoner. Til tross for dette viser forskning at det å bli utsatt for incest er svært brutalt og belastende for barnet; Talsehaugen & Pretorius (2006, s. 377) forklarer blant annet at når kilden til trygghet og beskyttelse også er kilden til misbruk og utrygghet, vil det kunne dannes et klima preget av angst. Allikevel kunne man se at barnet kom lettere til hektene og viste ofte ingen tegn til varige mén etter en traumatisk hendelse hvis de hadde trygge, kjente og kapable omsorgspersoner som var tilgjengelige for barna (Perry, 2021, s. 84). Ifølge Perry (2021, s. 84) skapte disse omsorgspersonene en «traume- buffer – effekt» for de traumatiserte barna. Med andre ord kan familien fungere som en potensiell ressurs i et incestutsatt barn sitt liv.

I løpet av perioden 2017 – 2021 ble det gjennomført en evaluering av akutt familieråd i barneverntjenestens arbeid med akuttsaker (Slettebø, Paulsen, Christoffersen & Aadnanes, 2021, s. 1). I denne rapporten presenteres hovedfunnene fra kvalitative intervjuer med barn, foreldre, personer i barnas familie og nettverk, familierådskoordinatorer, samt ansatte ved kommunale tjenester og Bufetat (Slettebø et al., 2021, s. 1). Familiekoordinatorene fremhevet mange og varierte positive virkninger av familieråd som metode. Det akutte familierådet ble ofte opplevd som mobiliserende på familie og nettverk, og familien kunne oppdage nye ressurser og få en positiv opplevelse ved å se nettverket samarbeide med fokus på barnets beste (Slettebø et al., 201, s. 111). Dette er i tråd med Mathews et al. (2013) sin mening om at rehabiliteringen etter en voldtekt burde være i samarbeid med familien hvor de får kunnskap om hvordan de kan fremme motstandsdyktighet og redusere langvarige psykiske mén.

Familieråd sin mobiliserende kraft av støtte og kontroll fra den utvidede familien (Slettebø et al., 2021, s. 95), taler for at familieråd kan være en positiv tilnærming i arbeid med incestutsatte familier.

Viktigheten av støtte fra familien blir belyst av Perry (2021, s. 89) som beskriver ut fra hans arbeid med traumatiserte barn så har det vist seg at det er utslagsgivende å støtte det eksisterende nettverket, særlig familien, og opplyse om de kjente og forutsigbare virkningene av akutt traume. Videre behandling burde kun bli tilbydd hvis familien oppfatter ekstreme eller vedvarende posttraumatiske stresssymptomer (Perry, 2021, s. 89). Han referer videre til at enkelte studier viser til en dobling av risikoen for posttraumatisk stresslidelse som følge av en for tidlig terapeutisk behandling (Perry, 2021, s. 89). Med dette i mente kan det virke rimelig at mye av rehabiliteringen av det traumet incest kan medbringe burde skje i familien. I og med at familierådet ikke blir koordinert av barnevernet, men av en utenforstående koordinator, gis familien myndighet og ansvar til å selv finne løsninger som de forplikter seg til (Falck, 2006, s. 15). Dette gjør at man unngår at barnet blir utsatt for en for tidlig terapeutisk tilnærming som Perry advarer mot.

I tillegg beskriver ungdommen selv at en ytterligere positiv konsekvens av familieråd er å se at familien og nettverket brydde seg om hvordan de hadde det og ville høre hva de slet med (Slettebø, Paulsen, Christoffersen & Aadnanes, 2020, s. 34). Verdien av denne typen omsorg kan sees i sammenheng av den kraften relasjoner og relasjonelle signaler kan gi og som er viktig for vellykket omsorg, barneoppdragelse og nært sagt all mellommenneskelig bestrebelse (Perry, 2021, s. 85). McElvaney & Nixon (2020, s. 1782) rapporterer om støttende foreldre som opplevde at forholdet med barnet ble bedre etter at de hadde fortalt om at de var blitt utsatt for seksuelle overgrep, da de fikk en større forståelse av barnets atferd.

Ungdommen beskrev også hvordan familierådet gjorde det lettere å forstå hvordan andre i familien opplevde situasjonen, og skapte større forståelse og åpenhet for hverandre (Slettebø et al., 2020, s. 34). Med bakgrunn i foreldrene som opplevde bedre forhold med barna på grunn av en felles forståelse av situasjonen, så er det naturlig å argumentere for at familieråd kan skape rom for forståelse og dialog som vil kunne styrke relasjonene i barnets nettverk. I tillegg beskriver også barnevernsarbeiderne hvordan de fikk en større forståelse av barnet siden familien og nettverk deler informasjon om sin kjennskap til barnet og familiesituasjonen som de ellers ikke ville hørt (Slettebø et al., 2021, s. 95). Dette viser at familieråd både kan

være positivt for samarbeidskulturen både innad i barnets familie, men også mellom barnets familie og barnevernet.

5.2 FAMILIERÅD – EN ARENA FOR FOREBYGGING?

En annen positiv virkning er akutt familieråd sin forebyggende funksjon. Ifølge Slettebø et al. (2021, s. 112) fører akutt familieråd til færre plasseringer i offentlige tiltak og flere plasseringer i familie eller nettverk. Dette er i samsvar med det biologiske prinsippet som er ett av barnevernslovens grunnprinsipper hvor barnet fortrinnsvis bør vokse opp sammen med sine foreldre - også der det er mangler ved den omsorgen foreldrene gir (Brynhildsrud, 2016, s. 265). Flere ansatte løftet frem betydningen av å finne løsninger i nettverket, og opplevde at mange i nettverket ønsket å stille opp for barnet og foreldrene (Slettebø et al., 2021, s. 93). Undersøkelser viser også at folk ønsker helst å søke hjelp hos uformelle nettverkskontakter, også kalt naturlige hjelpere, fremfor ekspertene i hjelpeapparatet (Bø, 2018, s. 200). Gjennom et akutt familieråd kan en allerede kanskje kaotisk og vanskelig situasjon oppleves som mer oversiktlig og trygt for både barn og foreldre (Slettebø et al., 2022, s. 93).

Perry (2021, s. 84) forklarer hvordan barn forbinder tilstedeværelsen av mennesker de kjenner med sikkerhet, trygghet og støtte og da vil også hjertefrekvensen og blodtrykket være lavere, samt stressresponsystemene rolige. Ved å legge dette til grunn kan man skjønne at familierådet kan senke stressnivået hos foreldrene og at de ble mer innstilt på å samarbeide med barneverntjenesten om varige løsninger for barnet, fordi det ikke opplevdes like truende å plassere barnet til noen andre i familien (Slettebø et al., 2021, s. 94). Ungdommen påpekte også at en av forutsetningene for at familierådet skulle oppleves trygt og godt var at de kunne påvirke hvem som skulle være med, og at deler av møtet var uten fagfolk (Slettebø et al., 2020, s. 35). Denne inkluderingen av trygge familierelasjoner i møte med velferdsstaten og barnevernet kan være en av flere forklaringer til at akutt familieråd ifølge saksbehandlerne førte til generelt mindre konflikter mellom familier og barnevernstjenesten (Slettebø et al., 2021, s. 94). Det vil være en naturlig forståelse at et mindre konfliktnivå mellom familien og barnevernstjenesten vil gagne barnet også.

En annen sentral effekt av akutt familieråd er at det bidrar til å gi håp og pågangsmot til familiene. Det settes søkelys på å skape endring og løsninger noe som kan bidra til å dempe eksisterende konflikter fordi man er nødt til å rette fokuset mot barnets behov, framfor

konflikter seg imellom (Slettebø et al., 2021, s. 112). Familierådet kan også få en konfliktdependende effekt ved at man har et fremadrettet fokus som kan gjøre at partene får et nytt blikk på situasjonen og hverandre (Slettebø et al., 2021, s. 112). Til tross for dette viser de kvalitative funnene en studie fra et barnesykehus i Irland til nødvendigheten av empati og foreldrestøtte etter at barnet hadde fortalt foreldrene om det seksuelle overgrep (McElvaney & Nixon, 2020, s. 1773). Mathews et al. (2013) påpeker at omsorgspersonene kan oppleve et eget traume ved å ha et barn som har blitt voldtatt, og påpeker manglende psykososial støtte til omsorgspersonene. Dette er i tråd med McElvaney & Nixon sine funn som etterspør et behov for fagpersoner til å fremme foreldrenes følelse av tillit og kompetanse, med et konkret forslag om egne støttegrupper for foreldre (2020, s. 1786). Selv om familieråd ikke er en egen støttegruppe for kun foreldre, vil det kunne åpne muligheten til å kun snakke med barnet og foreldrene, noe som kan føre til en mobilisering av nødvendig støtte og konkrete handlingsplaner som kan muligens dekke noe av foreldrene sitt støttebehov.

Det er også av betydning å se på det oppfølgende familierådet sin funksjon. De fleste foreldrene var fornøyde med det oppfølgende familierådet, og påpekte at det var en viktig faktor for at handlingsplanene skulle bli fulgt opp (Slettebø et al., 2021, s. 78). Til tross for dette påpekte en av fedrene at det måtte avholdes i riktig tid i henhold til om man hadde gjennomført tiltakene i handlingsplanene eller ikke (Slettebø et al., 2021, s. 78). Mange mente også at både barn og foreldre trengte oppfølging etter akuttvedtaket, både for å snakke om det som hadde skjedd, men også for å løse problemer i hverdagen (Slettebø et al., 2021, s. 72). Saksbehandlere forklarer at i noen tilfeller hadde det vært opptil 10 – 12 oppfølgende familieråd (Slettebø et al., 2021, s. 94), noe som kan belyse at det er et stort behov for oppfølging. I tillegg påpeker saksbehandlerne at barns medvirkning ble bedre sikret i oppfølgende familieråd (Slettebø et al., 2021, s. 94). Med andre ord kan man se hvordan oppfølgende familieråd er en viktig del for å forebygge problemer i familien og en måte å sikre at handlingsplaner blir fulgt opp.

For å runde av refleksjonene rundt hvordan familieråd kan være en ressurs i arbeid med incestutsatte barn og deres familie, kan man trygt si at det er en arena som kan dyrke frem en rekke ressurser og positive konsekvenser. Blant annet mobiliseres det sosial støtte i barnets nettverk, familien får en felles plattform med dialog og åpenhet i regi av en nøytral koordinator i tillegg til at barnets behov og deltakelse er i fokus - noe som kan virke konfliktdependende. Familierådet kan også fremkalle håp og pågangsmot hos familien, noe

som vil gi positive ringvirkninger for barnet. Slettebø et al. (2020, s. 83) påpeker også at akutt familieråd synes å ha kvaliteter som ikke det ordinære familierådet har - for eksempel at det avholdes kort tid etter barnevernet er blitt kjent med saken, noe som er tillitsskapende for barnet og familien. Med andre ord synes det å være flere gode grunner til at familieråd kan være en ressurs i arbeidet med å hjelpe incestutsatte barn og deres familie.

5.3 NÅR KAN FAMILIERÅDET BLI EN BELASTNING FOR DET INCESTUTSATTE BARNET?

Det kan dog være utfordrende å skape trygghet for barn som har en belastningshistorie preget av incest. Nordanger & Braarud (2018, s. 150) understreker at selv om omsorgsbasen og rammen rundt barnet objektivt sett virker trygg, indikerer ikke dette at barnet opplever en subjektiv trygghet; alarmberedskapen igangsettes raskt hos barnet, og endring mot bedre regulering er en tidkrevende prosess. Det kan være vanskelig for utenforstående å få tilgang til triggerne som utløser stress hos barnet da det ofte kan inkludere trekk ved omsorgspersonen som andre opplever som nøytrale – eksempelvis hvis de hever et øyenbryn (Nordaanger & Braarud, 2018, s. 150). I forlengelsen av dette så vil man forstå at familierådet også er en arena hvor incestutsatte barn kan føle seg utrygge og i alarmberedskap. Bettina Agneta von Kraemer (2008, s. 15) etterlyser en praksis hvor barnet og overgriperen ikke er til stede samtidig uten at partene er representert av en annen person i familierådet. Til tross for denne muligheten er det et gjennomgående funn at ansatte er skeptiske til å benytte akutt familieråd i saker hvor det er mistanke om vold og overgrep (Slettebø et al., 2021, s. 97). Flere hadde en vurdering om at det ikke var saker som egnet seg for akutt familieråd (Slettebø et al., 2021, s. 97). Dette var begrunnet med at man må sikre barnets trygghet og ikke la dem være i kontakt med overgriperen med hensyn til barnets sikkerhet, sikring av bevis og at barnet ikke skal påvirkes av andre før forklaring til politiet (Slettebø, 2021, s. 97).

Slettebø et al. (2021, s. 121) påpeker at i de sakene politiet er koblet på så kan man ta i bruk «Shuttleråd», som er et familieråd tilpasset vold og høykonfliktssaker i barnevernet. Allikevel har både saksbehandlere, foreldre og personer i familie og nettverk trukket frem utfordringer ved bruk av familieråd når det er mistanke om fysiske overgrep (Slettebø et al., 2021, s. 99). Det blir reist spørsmål om barnevernet er kapable til å kartlegge bekymringen godt nok og kvalitetssikre plasseringen når det forekommer et tidspres (Slettebø et al., 2021, s. 99).

Kravet om åpenhet og dialog kan stå i konflikt med vanskelighetene knyttet til tematikken om fysiske overgrep, og Slettebø et al., (2021, s. 99 – 100) hevder med begrunnelse i deres inntrykk at slike saker vil tjene mer på grundigere undersøkelser og ordinære familieråd.

Til tross for eventuelle tilpasninger av familierådet for å skåne barnet i de situasjonene incest forekommer, er det viktig å ikke se bort fra andre belastninger som kan oppstå ved å ta i bruk familieråd som metode. Barn beskrev blant annet at det tok for lang tid før det første ordinære familierådet ble avholdt, og at denne venteperioden opplevde barna som en psykisk belastning (Slettebø et al., 2020, s. 22). I tillegg er det viktig å huske på at bruk av familieråd i familievernet er et frivillig tilbud, noe som forutsetter at foreldrene samtykker til å delta (Slettebø et al., 2020, s. 22). Dette kan føre til at barn som kommer fra ugunstige familieforhold ikke har familie eller nettverk som ønsker å stille. Mathews et al. (2013) viser til hvordan ugunstige familieforhold med rusmisbruk, høyt konfliktnivå mellom foreldre, fraværende mødre eller foreldre som selv var blitt voldtatt, gjorde at det var vanskeligere for barnet å komme seg til hektene i ettertid. Dette kan sees i sammenheng med at avmakt og frustrasjon hos omsorgspersonen kan forsterke barnets emosjonelle reaktivitet, som igjen kan forsterke destruktive oppdragsstrategier og i ytterste konsekvens kulminere i vold (Nordaanger & Braarud, 2018, s. 68).

5.4 NÅR FAMILIERÅDET I SEG SELV IKKE ER EN LØSNING PÅ PROBLEMET

Falck (2006, s. 19) hevder at familieråd i seg selv ikke er en løsning, men et sentralt ledd i en prosess hvor målet er å skape endring til det bedre. Allikevel kan ingen forvente at det alltid skal lykkes (Falck, 2006, s. 19). Man kan stille seg spørrende til om familier med ugunstige familieforhold alltid egner seg til familieråd. Copeland (referert i Mathews et al., 2013) viser til at posttraumatisk stresssymptomer hos barn som har opplevd seksuelle overgrep mest sannsynlig henger sammen med ugunstige familieforhold. Denne kausaliteten er belastende for barnet, og et familieråd kan dermed tenkes å forsterke uheldige relasjoner. Det fremkommer også at mangel på god informasjon om hva akutt familieråd innebærer kunne føre til en hindring for ungdommen sin evne til å medvirke og kunne skape utrygghet og usikkerhet (Slettebø et al., 2021, s. 52). En ungdom ønsket ikke akutt familieråd fordi hun var uenig i at familien skulle ha innflytelse på hennes liv, men mot hennes ønske ble det avholdt og hun ble flyttet til en kortvarig plassering hos bestemoren (Slettebø et al., 2021, s. 52). Med andre ord viser dette at familieråd også kan være grobunn til utrygghet og føre til manglende

medvirkning fra ungdommen. Bø (2018, s. 198) argumenterer for at man må huske at nettverksbygging henger tett sammen med enkeltindividets personlighetsegenskaper, motivasjon og livsorientering, noe som taler for at det er viktig å legge til grunn barnets ønsker og behov under et familieråd. Ved å legge til grunn Bø (2018, s. 201) sitt poeng om at nettverk ikke sier noe om kvaliteten på samspill eller innholdet i relasjoner, kan man forstå at man må være åpen for at mobilisering av nettverk kanskje ikke alltid er løsningen da det kan opprettholde uheldige relasjoner og belastningsforhold.

Det blir også trukket frem nødvendigheten av erfarne koordinatorene under akutte familieråd som legger til rette for deltakelse fra alle parter og innehar en varhet for gruppedynamikken for å unngå dominerende roller (Slettebø et al., 2021, s. 109). Tatt dette i betraktning kan man forstå at en koordinator har mye ansvar når man skal lede et akutt familieråd og at mye kan gå galt. Noen foreldre beskriver hvordan en koordinator var mer i veien enn til hjelp (Slettebø et al., 2021, s. 109). Med tidspresset som følger av akutt familieråd påpekte koordinatorene også at en utfordring kunne være manglende kartlegging av nettverk hvor man ikke rekker å forberede deltakerne godt nok, noe som kunne resultere i sjokk når familierådet ble avholdt (Slettebø et al., 2021, s. 104). I tillegg beskriver koordinatorene hvordan de var opptatt av å sikre barnas medvirkning, men at de også opplevde det utfordrende med tanke på at barnevernet ofte hadde større påvirkning enn i ordinære familieråd (Slettebø et al., 2021, s. 104). I tillegg trakk de frem at mangel på tid, forberedelser og formøter var andre viktig årsaker til at det kunne være vanskelig å involvere barna (Slettebø et al., 2021, s. 104). Følgelig kan dermed manglende erfaring og kompetanse hos koordinatoren, samt tidspress, føre til at det akutte familierådet oppleves belastende for barnet og familien.

En av fedrene fortalte at det var krevende å være til stede under det akutte familierådet, og at familien fortsatt ikke er helt på talefot siden han og kona følte at resten av familien bagatelliserte sønnens problemer og foreldrenes bekymringer (Slettebø et al., 2020, s. 70). Foreldre som tidligere beskyttet barna sine kunne stå i fare for å bli så engstelige og overbeskyttende etter å få vite at barnet deres hadde vært utsatt for seksuelle overgrep at det gikk utover barnas autonome utvikling (McElvaney & Nixon, 2020, s. 1783). Dette taler for at foreldre har et støttebehov og at det er viktig at dette blir ivaretatt både for foreldrene sin psyke, men også for barnet sin utvikling og håndtering av traumet. En mor som hadde deltatt i en støttegruppe for foreldre med kontakt med barnevernet trakk frem betydningen av å treffe andre foreldre i samme situasjon, og opplevde at det var en anerkjennelse som økte egen

selvrespekt (Slettebø et al., 2021, s. 72 – 73). Til tross for disse positive sidene av å ivareta en forelder sitt støttebehov, beskriver McElvanet & Nixon (2020, s. 1783) at dette støttebehovet ofte kan bli oversett av fagpersoner fordi det blir forvekslet med at foreldrene er kun beskyttende. I et familieråd hvor hovedfokuset er på barnets beste kan man argumentere for at foreldrene sitt støttebehov kan stå i fare for å komme i skyggen av barnets behov.

Ungdommen beskrev blant annet en misnøye med akutt familieråd knyttet til skuffelse over at familien ikke stilte opp i ettertid slik de hadde lovet (Slettebø et al., 2021, s. 59). Dette kan sees i lys av at noen koordinatorene uttrykte at nettverket ofte strekker seg langt under akutt familieråd, uten at de har rukket å tenke over konsekvensene av ansvaret de har påtatt seg (Slettebø et al., 2021, s. 104). Denne skuffelsen og det falske håpet det incestutsatte barnet kan oppleve kan være svært belastende, og plassering i nettverk kan derfor oppleves som sårbare. Talsethaugen & Pretorius (2006, s. 379) beskriver hvordan noen incestutsatte kvinner er redde for å komme følelsesmessig nær mennesker generelt og sårbare for avvisning. Flere koordinatorene viser også til at engasjementet og oppfølgingen fra familie og nettverk kunne ha en tendens til å dabbe av over tid (Slettebø et al., 2021, s. 107). Det kunne fort bli problematisk dersom barn ble plassert hos øvrig familie uten langsiktige planer og løsninger, og koordinatorene påpeker viktigheten av at man forhindrer at familien føler at de sitter alene med et ansvar som viser seg å være større og annerledes enn det de i utgangspunktet hadde forpliktet seg til (Slettebø et al., 2021, s. 107). Med denne kunnskapen i bakhånd kan man stille seg spørrende om et akutt familieråd med den utvidede familien alltid er til det beste for et incestutsatt barn da det kan medføre en risiko for avvisning og skuffelse.

En ytterligere utfordring som er sentral å nevne er viktigheten av kulturell kompetanse, varhet og respekt for kulturelle forskjeller i arbeid med familieråd (Barn & Das referert i Slettebø et al., 2021, s. 114). Minoritetsgrupper kan være særlige skeptiske og utrygge i møte med offentlige familierådsporsesser (Slettebø et al., 2021, s. 114). Trygt samarbeidsklima med trygge rammer for familier og barn som har en skepsis til barnevernet vil dermed være sentralt, noe som kan være tidkrevende og forutsetter en kulturell kompetanse mange muligens ikke innehar. Her kan vi trekke linjer til viktigheten av en kompetent koordinator. I et akutt familieråd kreves det raske beslutninger, og derfor kan man tenke seg at akutt familieråd ikke er tilpasset til å hjelpe disse minoritetsgruppene som innehar en mistillit til systemet.

5.5 BLIR BARNET EGENTLIG HØRT I ET FAMILIERÅD?

Doktorgradsprosjektet *Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen* (referert i Falck, 2006, s. 12) føyer seg inn bak forskning som problematiserer å få til reell medvirkning for barn i et familieråd. Selv om familierådsmodellen er en arbeidsform som i høy grad myndiggjør barn, familie og nettverk understreker Strandbu (2008, s. 3) at modellen i seg selv ikke sikrer at barnet blir hørt. Man er derfor avhengig av at voksne legger til rette og spør etter barnets mening (Strandbu, 2008, s. 3). Dersom deltakelse skal være et gode for barnet skal barnet ha en støtteperson som er rekruttert fra barnets nettverk som kan ivareta barnet under prosessen (Falck, 2006, s. 12). I og med at akutte situasjoner krever raske beslutninger beskriver ansatte at det er vanskelig å få involvert barna godt nok i prosessene, men at barn og unge informeres og involveres så godt det lar seg gjøre gjennom et akutt familieråd (Slettebø et al., 2021, s. 92). Dette strider mot FNs konvensjon for barns rettigheter av 1989 som anerkjenner barn som selvstendige individer hvor barn blant annet har rett til å delta i diskusjoner og beslutningsprosesser som er viktige for dem (Strandbu, 2008, s. 3). I internasjonal litteratur blir familierådet viktigste kjennetegn beskrevet med fire hjørnesteiner, men Horvervak mfl. (referert i Strandbu, 2008, s. 7) peker på nødvendigheten av barneperspektivet som en femte hjørnestein for å sikre barnets deltakelse.

På den andre siden skal det gjøres en avveining i spenningsfeltet rundt barnets rett til deltakelse og barnets rett til beskyttelse. Det å delta må ikke påføre barnet belastninger som er for store i forhold til alder, modenhet og situasjonen barnet er i (Strandbu, 2008, s. 37). Dette er i samsvar med koordinatorene som påpeker at graden av involvering av barnet må vurderes individuelt siden det ikke alltid er mulig eller hensiktsmessig å involvere dem i et akutt familieråd (Slettebø et al., 2021, s. 105). Med andre ord kan graden av barnas medvirkning i et familieråd forstås som en kompleks og vanskelig avgjørelse å ta som profesjonsutøver. Det blir pekt på at barnets medvirkning handler om at barnet skal lyttes til og tas på alvor, men at barnets beste er et normativt spørsmål uten absolutt svar og derfor er ikke barnets beste alltid å la barnet bestemme (Strandbu, 2008, s. 20).

En ungdom beskriver hvordan han satt pris på at han fikk sitte i et rom ved siden av mens familierådet ble avholdt (Slettebø et al., 2021, 2021, s. 56). Ungdommen la vekt på betydningen av at det var muligheter for ulike former for deltakelse i familieråd, siden han

selv synes det var ubehagelig å være til stede under møtet (Slettebø et al., 2021, s. 56). På spørsmål om erfaringer knyttet til egen medvirkning i familierådet dro ungdommen frem at de fikk bestemme hva de skulle spise, og at de påvirket hvor møtet skulle avholdes og med hvem (Slettebø et al., 2021, s. 56). Med andre ord kan barnets stemme i familierådet bli sikret på flere ulike måter, blant annet gjennom å ha en støtteperson til stede, at argumentene til barnet blir vurdert på lik linje med andre innspill og at barnet har medvirkning i utformingen av familierådet.

Samtidig viser Strandbu (2008, s. 37) til at barnets samhandling med støttepersonen kan være avgjørende for at barnets mening skal bli tatt på alvor av de voksne i barnets eget nettverk. Det er de voksne i barnets nettverk som i stor grad er avgjørende for barnets medvirkningsprosess (Strandbu, 2008, s. 37). Det blir uttrykt skepsis til at det fort kan oppstå skjevhet i maktforhold mellom deltakere (Slettebø, 2020, s. 22), noe som vil kunne påvirke barnet og familierådet negativt. Her kan vi trekke inn en vesentlig barriere knyttet til at voksne kan inneha et syn på barn som ikke er forenlig med å inkludere barn som deltakere i vanskelige beslutninger (Strandbu, 2008, s. 37). En annen barriere er at voksne kan ta i bruk en makt over barnet hvor de ivaretar egne interesser fremfor barnets (Strandbu, 2008, s. 37). Dette belyser hvordan det kan være vanskelig å legge til rette for at barnet får en reell medvirkning i et familieråd hvis voksne motarbeider dette hensynet og har andre verdier og meninger knyttet til barnets rett til medvirkning.

6.0 AVSLUTNING

Nordaanger og Baarud (2017, s. 120) påpeker hvordan incest rammer bredt og kan resultere i diagnoser på hele spekteret. Med andre ord er det en utfordrende kompleksitet profesjonsutøveren står ovenfor i møte med barn som er ofre av incest. Dette kan tale for at vi som sosialarbeidere må løfte blikket og sikre et helhetlig tjenestetilbud som gir disse barna hensiktsmessig hjelp i tide.

Spørsmålet om hva som er riktig hjelp vil dog kreve en individuell avgjørelse i hver enkelt sak. Før man iverksetter et familieråd skal det gjøres en avveining i spenningsfeltet rundt barnets rett til deltakelse og barnets rett til beskyttelse, noe som ofte kan være spesielt krevende i møte med incestutsatte barn. Uten å bruke skjønn og faglig gode begrunnelser når man iverksetter familieråd som metode, vil man kunne skape en ytterligere belastning for barnet og deres familie fremfor å mobilisere hjelp. Familierådet kan opprettholde og forsterke uheldige relasjoner. I tillegg vil risikoen for at barnet blir skuffet og avvist av egen familie være til stede, da det er frivillig å delta på familierådet.

Familieråd skaper ingen quick fix for det incestutsatte barnet, da det er tidkrevende og avhengig av at nettverket til barnet stiller opp. Med andre ord er ikke familieråd i seg selv en løsning, men et sentralt ledd i en prosess hvor målet er å skape endring til det bedre Falck (2006, s. 19). Ved bruk av en erfaren og faglig god koordinator som tilrettelegger for likeverdig samhandling og barnets medvirkning, kan man skape pågangsmot og handlingskraft i familien som kan resultere i gode løsninger for barna. Perry (2021, s. 84) viser til at barn som hadde tilgang på trygge, kjente og kapable omsorgspersoner kom ofte lettere til hektene og viste ofte ingen tegn til varige men etter den traumatiske hendelsen. Dette belyser hvordan familieråd kan være en god ressurs i å forebygge senvirkninger hos barnet.

Allikevel er det nødvendig å inneha en forståelse om at incestutsatte barn ikke er en homogen gruppe (Talsethaugen & Pretorius, 2006, s. 376). Noen vil ha forutsetningene for å klare seg bra i livet til tross for incest i bagasjen, mens andre vil kunne oppleve en rekke senvirkninger. Incest sine konsekvenser kan komme i mange former og fasonger, noe som stiller krav til at profesjonsutøveren nullstiller seg og blir kjent med det unike i hvert enkelt barn, samt deres belastningshistorie, før man fatter et tiltak om familieråd. Dette belyser avslutningsvis

viktigheten av å anerkjenne at familieråd ikke er et fasitsvar i de tilfellene incest forekommer, men at det kan åpne muligheten for å mobilisere den utvidede familien som ressurs i barnets liv. Med andre ord kan familieråd være et skritt i riktig retning for både barnet og familien i jakten på å kunne leve et godt liv med incest i bagasjen.

REFERANSELISTE

Blindheim, A. (2012). Eftervirkninger av traumatiserende hendelser i barndom og oppvekst. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89 (3): 168 – 195. Hentet fra:
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2012-03-05>

Bufdir.no.(u.åA). *Statistikk fra sentrene mot incest og seksuelle overgrep*. Bufdir. Hentet fra:
[https://www.bufdir.no/Statistikk og analyse/Vold og overgrep tall og statistikk/sentrene mot incest og overgrep i Norge/](https://www.bufdir.no/Statistikk%20og%20analyse/Vold%20og%20overgrep%20tall%20og%20statistikk/sentrene%20mot%20incest%20og%20overgrep%20i%20Norge/)

Bufdir.no. (u.åB). *Familieråd- gode løsninger for barnet i slekt og nettverk*. Bufdir. Hentet fra:
[https://www.bufdir.no/Barnevern/Tiltak i barnevernet/Familierad/](https://www.bufdir.no/Barnevern/Tiltak%20i%20barnevernet/Familierad/)

Brynhildsrud, K. (2016). Trenger vi et biologisk prinsipp i barnevernloven? Noen betraktninger i kjølevannet av NOU 2012: 5 og Prop. 106 L (2012-2013). *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14 (3): 264 – 298. Hentet fra:
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.0809-9553-2016-03-03>

Bø, I. (2018). Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs i Bø (2018) (s.169 - 202). *Barnet og de andre*. Oslo: Universitetsforlaget

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utgave). Oslo: Gyldendal

Falck, S (red). (2006). *Hva er det med familieråd? Samlerapport fra prosjektet: «Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge»*. Rapport 18/06. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Hentet fra: https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4920/2624_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Håkonsen, K. M. (2018). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. Utgave) . Oslo: Gyldendal akademiske.

Løvgren, M., Mossige, S., Huang, L. & Stefansen, K. (2016). Kapittel 5: Seksuell vold i og utenfor familien i Mossige & Stefansen (red). (s. 75-88) i NOVA rapport 5/2016. *Vold og overgrep mot barn og unge Omfang og utviklingstrekk 2007–2015*. Hentet fra:

<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5104/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-ung-NOVA-Rapport-5-16-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mathews, S., Abrahams, N., & Jewkes, R. (2013). Exploring mental health adjustment of children post sexual assault in South Africa. *Journal of Child Sexual Abuse*, 22, 639–657.

Hentet fra: <https://doi.org/10.1080/10538712.2013.811137>

McElvaney, R. & Nixon, E. (2020). *Parents' Experiences of Their Child's Disclosure of Child Sexual Abuse*. Family Process Institute (p. 1774 – 1786). Hentet fra:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/famp.12507>

Nordanger, D. Ø. & Baarud, H.C. (2018). *Utviklingstraumer*. (3. utgave). Fagbokforlaget: Bergen.

Perry, D. B., MD, PhD & Szalavitz, M. (2021). *Gutten som ble oppdratt som hund og andre historier fra en barnepsykiaters notater*. Oversatt av Jensen, C. Norsk utgave: Flux forlag AS.

Pretorius, K. & Talsethagen, G. (2006). «Går det ikke snart over?» - *senvirkninger etter incest*. Tidsskriftet for psykisk helsearbeid. Hentet fra:

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3010-2005-04-04>

Regjeringen.no. (2020). *Opptappingsplan mot vold og overgrep*. Regjeringen.no. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/fa3e2c1a47de4f918fc6a27d0c89f95c/rapportering-opptappingsplan-01.06.2020.pdf>

Regjeringen.no. (2012-2013). *Meld. St. 15: Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner – det handler om å leve*. Melding til Stortinget. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/1cea841363e2436b8eb91aa6b3b2d48e/no/pdfs/stm201220130015000dddpdfs.pdf>

Reneflot, A. (2019). *Vold og seksuelle overgrep*. Fhi. Hentet fra:

<https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/#seksuelle-overgrep-mot-barn-og-unge-forekomst>

Slettebø, T., Paulsen, V., Christoffersen, H. & Aadnanes, M. (2021). VID Rapport 2021/1: *Familieråd når det haster: en studie av akutt familieråd i den kommunale barnevernstjenesten arbeid med hastesaker* - Hovedrapport fra prosjektet «Familieråd når det haster med å finne en løsning». Hentet fra:

<https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2829971/Sletteb%25C3%25B8%2betal%2bFamiler%25C3%25A5d%2bn%25C3%25A5r%2bdet%2bhaster%2b2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Slettebø, T., Paulsen, V., Christoffersen, H. & Aadnanes, M. (2020). VID Rapport 2020/4: *Familieråd i barnevernstjenestens arbeid med akuttsaker* - Delrapport fra prosjektet «Familieråd når det haster med å finne en løsning». Hentet fra:

<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2642511/Familier%C3%A5d+i+i+barneverntjenestens+arbeid+med+akuttsaker+18.02.2020.pdf?sequence=2>

Solhaug, S. (2017). Trenger du hjelp med systematisk litteratursøk? Vi hjelper deg. Ntnu. Hentet fra: <https://www.ntnu.no/blogger/ub-samfunn/2017/06/27/trenger-du-hjelp-med-et-systematisk-litteratursok-vi-hjelper-deg/>

Stefansen, K, Mossige, S. & Smette, I. (2016). Kapittel 6: Avslutning i Mossige & Stefansen (red). (s. 91 – 103). NOVA rapport 5/2016. *Vold og overgrep mot barn og unge Omfang og utviklingstrekk 2007–2015*. Hentet fra:

<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5104/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-ung-NOVA-Rapport-5-16-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Straffeloven. (2005). *Lov om straff. Annen del. De straffbare handlingene. Kapittel 26. Seksuallovbrudd*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11#§309

Spataro, J., Mullen, E.P., Burgess, M.P., Wells, L.D. & Moss, A.S. (2004). Impact of child sexual abuse on mental health - Prospective study in males and females. (s. 416 – 421). *British Journal of Psychiatry*. Hentet fra: <https://www.cambridge.org/core/services/aop->

[cambridge-](#)

[core/content/view/1344FE166B2E094FADD37505687BFF41/S0007125000163925a.pdf/div-class-title-impact-of-child-sexual-abuse-on-mental-health-div.pdf](#)

Strandbu, A. (2008). *Hvordan legge til rette for barns deltakelse i familierådets beslutningsarbeid?*. Barne, - ungdoms - og familiedirektoratet. Hentet fra:

[https://bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/familieradets-beslutningsprosess---hvordan-legge-til-rette-for-barns-deltakelse.pdf](#)

Von Kraemer, B. A. (2008). *Varför inte familjerådslag? En fråga om metod eller ontologi? - En analys av arbetsgruppers samtal om brukarperspektiv och delaktighet i barnskyddsarbete*. Helsingfors Universitet. Hentet fra:

[https://www.fskompetenscentret.fi/Site/Data/2067/Files/ProGradu%20Kraemer%20von%20Bettina%20MAJ%202008.pdf](#)

